Gemeente van Christus,

De gemeente waar Jakobus aan schrijft, gaat niet goed om met de arme gemeenteleden in hun midden. Van hen wordt daarom gevraagd om barmhartigheid. Dat is waar we gekomen waren in de Avondmaalsdienst van vorige week.

En hier gaat Jakobus op door en hij doet er nog een schepje bovenop. “Wat voor nut heeft het, mijn broeders, als iemand zegt dat hij geloof heeft, en hij heeft geen werken?” Kan dat geloof hem zalig maken? Nou die laatste zin doet denk ik meteen onze oren spitsen. Want zijn we niet heel erg gewend geraakt om in preken te horen dat het geloof ons behoudt en niet de werken? We gaan daar zo over door.

Maar wat voor nut heeft als je geloof hebt maar het komt niet tot uiting in wat je doet. Het krijgt geen handen en voeten in je leven. Het is niet merkbaar in hoe je omgang ismet mensen. Het is een vraag naar praktisch nut van je geloof. Wat betekent het nu in de praktijk dat je gelooft. Misschien is dat een vraag die je ook zelf hebt en waarop je ook antwoorden op hoopt te horen. Het is ook goed als we ons jezelf die vraag stellen. Vanuit een verlangen dat het geloof je leven, ook ons doen en laten doortrekt. Het is ook goed om naar mensen toe die niet geloven te laten zien dat het geloof impact heeft op hoe je je in het leven beweegt. Hoe je vanuit het geloof omgaat met mensen. En specifiek hier dus hoe je omgaat met de arme.

En dan geeft Jakobus daar voorbeelden van. “Als er nu een broeder of zuster zonder kleding zou zijn en gebrek zou hebben aan dagelijks voedsel, en iemand van u zou tegen hen zeggen: Ga heen in vrede, word warm en wordt verzadigd”. Misschien denkt u dat is onrealistisch, dat doe je niet. Toch vraag ik me dat af. Is deze tekst niet een spiegel voor ons, voor mezelf. Jakobus zegt “en u zou hun niet geven wat het lichaam nodig heeft”. Wat geven wij? En dat kan op verschillende manieren denk ik. De een geeft via een donatie, de ander is meer van de praktische hulp. Of allebei. Maar *geven* wat het lichaam nodig heeft. Wat een lichaam van een ander nodig heeft. Wel mooi dat het woord “lichaam” hier staat. Dat maakt het heel concreet, lijfelijk. Het gaat om een lichaam van een medemens, een lichaam dat zo iets moois is maar ook kwetsbaar. Wat zorg nodig heeft en wat nu als het de ander aan middelen ontbreekt om daarin voldoende te voorzien? De ander ver weg, de beelden die we daar van hebben van lichamen die het zwaar hebben door honger, vervolging, oorlog, ziekten. Maar ook dichterbij. Geven van onze overvloed. Dat appel doet Jakobus op ons.

Want wat voor nut heeft het geloof zonder werken? Dat geloof draagt niet bij aan het doen van de wil van God. Dat geloof draagt niet bij aan het zoeken van het goede voor een ander. En dat is wel wat hoort bij het geloof.

Welk nut heeft dat geloof? Jakobus zegt in vs. 17 het geloof zonder werken is in zichzelf dood. Zover gaat hij dus. Zo is het dus gesteld met dat geloof. Dat geloof is dood en dat betekent, wat hij al zegt in vs. 14, dat gelooft maakt niet zalig. Dat geloof heeft dus geen nut. Dat het geen nut heeft betekent voor Jakobus ten diepste en vooral dat dit geloof zonder werken je niet zalig maakt.

Dus als je geloof hebt maar geen werken, als het niet tot uiting komt in hoe je omgaat met anderen ook met de arme ander dan heb je in feite geen geloof. Dan heb je helemaal niks maakt Jakobus duidelijk. Misschien denk je maar ik heb dan tenminste nog geloof ook al ontbreken de werken. Die zouden er nog bij moeten eigenlijk. Nee dan heb je helemaal niks in handen, ontmaskert Jakobus ons. Wie alleen denkt aan je eigen lichaam en niet aan de zorg voor een ander lichaam. Zo scherp liggen de zaken. Misschien best confronterend. Geloof zonder werken kan niet. Is niets. Dat is niet geloof-waardig.

“Maar nu zal iemand zeggen [18] “U hebt geloof en ik heb werken” Dat vers 18 is niet gelijk makkelijk te begrijpen dus in het bijzonder de bijbelkringen moeten even goed opletten. Dat 1e zinnetje moet je als volgt zien: Er is een opponent – een fictieve opponent – die zegt “U hebt geloof en ik heb werken” en dat moet je vermoedelijk zo opvatten: “Er zijn mensen die geloof hebben en er zijn mensen die de werken hebben of geloof en de werken” je hebt verschillende soorten christenen. Maar dan komt het antwoord van Jakobus en dat is het tweede deel van dit vers: “Laat mij dan uw geloof zien *uit uw werken”.* De NBV vertaalt op basis van een andere grondtekst “Laat mij dan uw geloof zien *zonder* uw werken” Als je dan geloof hebt, moet het zichtbaar zijn in je werken en als die er niet zijn is er ook geen geloof. Dus de optie van alleen geloof hebben bestaat gewoon niet.

En zegt Jakobus in het laatste deel van vers 18 “en ik zal u uit mijn werken mijn geloof laten zien”. Het geloof wordt zichtbaar in wat je doet. En dan gaat het hier om liefdeswerken, werken van barmhartigheid. Waar het vanmorgen over ging in Mt 25. In hoe je omgaat met een ander. In de mate waarin je barmhartigheid laat blijken.

Het geloof wordt zichtbaar in je werken. Ik denk dat wij wel mee kunnen gaan met die benadering maar eigenlijk gaat Jakobus nog een stap verder. Dat zien we bij voorbeeld in vs. 22 waarin staat dat door de werken het geloof volmaakt word” Het is niet je hebt geloof en je kunt dat vervolgens laten zien in je werken, uit dankbaarheid. Nee door die werken wordt je geloof volmaakt, en dat betekent niet je geloof was al goed en nu volmaakt maar dan wordt je geloof pas geloof. Je kunt geen geloof hebben los van dat dat zich toont in werken. Het geloof moet samenwerken met de werken maar dan niet opgevat als je hebt geloof en werken maar het moet een geheel zijn, het moet een werkend geloof zijn wil het geloof heten. Het moet een levend geloof zijn.

Dat is even wat uitleg maar de vraag is natuurlijk is ons geloof een levend geloof. En dan dus niet of het geloof voor jezelf leeft maar vooral ook leeft jouw geloof in hoe je omgaat met de ander. Kan de ander ook zeggen dat jij een levend geloof hebt? Merkt hij of zij dat? Een levend geloof is hier een geloof dat uitmaakt in hoe wij ons opstellen naar anderen, in hoe we omzien naar anderen. Dàt bepaalt voor Jakobus of ons geloof levend mag heten.

We gaan naar vs. 19. “U gelooft dat God één is en u daar doet u goed aan” Maar ook de demonen geloven dit en zij sidderen. Zij geloven dat God 1 is, dat is de Joodse belijdenis zoals we die vinden in het shema Dt. 6:4: “Luister Israël, de Heere onze God, de Heere is 1, daarom zult u de Here u God liefhebben enz”. Daar doet u goed aan Jakobus. Het zit wel goed met uw geloofsopvatting. Het ziet wel goed met uw orthodoxie. Maar dan vernietigend er achter aan “Maar ook de demonen geloven dat” en *zij* sidderen. En zij sidderen tenminste nog moeten we interpreteren. Maar u *siddert* zelfs niet, u laat dat geloof niet gepaard gaan met werken.

U gelooft dat God 1 is” U gelooft in God. Zo kan het ook voor ons zijn. We hebben een orthodox geloof. We geloven in God. We geloven in God, de Vader de Zoon en de Heilige Geest. We geloven in de vergeving van onze zonden. Maar daar kan het bij blijven. Geloof is voor ons dan een set van geloofsovertuigingen hebben. Geloven is iets van onze hoofd maar niet van onze handen en voeten.

En het kan ook zijn dat we daarbij ook geloven dat God er voor ons is. Dat het ook in ons *hart* is. En dat we misschien ook liefde tot God hebben maar het is nog steeds erg op onszelf gericht. Het is misschien een fijn gevoel voor jezelf. Maar dan zegt Jakobus dat is niet voldoende dat is helemaal geen geloof het is pas geloof als het ook op de ander is gericht.

Ik vind dit wel confronterende woorden. Je kunt het als gelovige misschien heel goed met God hebben maar de ander vergeten. Het geloof niet doorvertalen naar hoe je omgaat met anderen.

Of wat kan ook gebeuren, is dat geloof in God voor mensen een vlucht kan betekenen.
Als er bij voorbeeld een moeizame omgang is met iemand en dan niet open staan voor wat het geloof betekent in hoe we zullen omgaan met elkaar, hoe we reageren op een ander. Ik heb gelukkig God ja maar wat zegt die God over het appel dat de ander op je doet.

En dan herinneren we die woorden van Jakobus van vorige week, denk aan de koninklijke wet: De ander liefhebben als onszelf. Heeft dan ook een plek in ons geloof wanner het te veel verticaal en vooral te veel naar binnen gericht is, vooral te veel naar je zelf toe gedacht is.

Dat is waar de Jakobus de vinger bij legt. Ik denk dat soms ook mensen buiten de kerk of aan de rand van de kerk ons, mij daar de ogen voor kunnen openen. Dat het niet alleen gaan om het juiste geloof (orthodoxie) maar ook het juiste handelen (orthopraxie). Ik denk aan een gesprek dat ik had met een mw. Iemand die nooit de kerk bezoekt en zich zeker niet met alle finesses van het geloof bezighoudt maar zich heel erg aangesproken wist door de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. En daar zich ook concreet door liet inspireren in haar omgaan met mensen.

En misschien doen we dat ook en dat is ook zo. En misschien is die kritiek van Jakobus dus niet of maar ten dele op u van toepassing. Maar het is wel denk een spiegel, een gevaar dat we soms te veel God voor ons zelf hebben met alle comfort dat daar bij kan horen. En dan komt Jakobus ons daarin storen.

En dat betekent niet van de weeromstuit dat geloofsopvattingen en geloof in God er niet meer toe doen. Dat kunnen we ook in onze PKN tegenkomen dan heeft het geloof allen nog maar betekenis in horizontale relaties. Het is voor Jakobus een geheel: de liefde tot God waar hij ook al in zijn brief over sprak èn liefde tot de ander.

Vervolgens gaat Jakobus twee voorbeelden geven van mensen die dit hebben laten zien, een levend geloof. Voorbeelden kunnen ons inspireren. Misschien hebt u ook voorbeelden in uw omgeving. Misschien vinden anderen u een voorbeeld.

Het eerste voorbeeld is Abraham, onze vader, “onze voorvader” is daarmee bedoeld. Belangrijk figuur voor zowel het Joodse volk als voor de Joods-christelijke gemeenschap. “Is Abraham niet uit de werken gerechtvaardigd toen hij Izak zijn zoon op het altaar offerde?” Uit de werken gerechtvaardigd en in vs. 24 lezen we “U ziet dus nu dat een mens uit werken gerechtvaardigd wordt en niet alleen uit geloof” daar moeten we zo nog even op ingaan, zeiden we al.

Meer eerst het voorbeeld van Izak. In het Oude Testament krijgt dat verhaal behalve in Genesis 22 niet veel aandacht. Maar anders is dat in de zogeheten intertestamentaire literatuur, dus e boeken geschreven grotendeels na boeken die we in het Oude Testament aantreffen en voor de tijd van de Nieuwtestamentische geschriften. Daar is de binding van Izak zoals dat verhaal in de Joodse traditie heet, een ultiem voorbeeld van de *trouw* van Abraham.

Als ik een stukje citeer uit het boek Jubileeen uit de 2^{e} eeuw voor Christus:

> “ En het geschiedde dat er stemmen waren in de hemel met betrekking tot Abraham, dat Hij trouw was in alles wat Hij [God] hem vertelde, en dat hij van de Heer hield, en dat hij in elke beproeving trouw was. 16 En de vorst Mastema [dat is een soort satan-figuur] kwam en sprak voor God: 'Zie, Abraham houdt van Izaäk zijn zoon, en hij verheugt zich boven alles in hem; vraag hem als een brandoffer op het altaar, en U zult zien of hij dit gebod zal doen, en U zult weten of hij trouw is in alles waarin U hem beproeft.' 17 En de Heer wist dat Abraham trouw was in al zijn beproevingen; want Hij had hem beproefd in zijn land en met hongersnood, en had hem met de rijk dom van de koningen beproefd, en had hem opnieuw beproefd door zijn vrouw, toen zij (van hem) werd afgenomen en met de besnijdenis; en hem beproefd door Ismaël en Hagar, zijn dienstmaagd, toen hij hen wegzond. 18 En in alles waarin Hij hem had beproefd, werd hij getrouw bevonden, en zijn ziel was niet ongeduldig, en hij was niet traag om te handelen; want hij was getrouw en had de Heer lief”

Het aanbieden van zijn zoon als offer is dan het ultieme voorbeeld, de climax van al die situaties waarin Abraham zijn trouw heeft laten zien. En die trouw die Abraham laat blijken dit offer, leidt tot zegen van hem en zijn nageslacht zoals we ook lezen in Genesis 22:16-18 o.a. deze woorden: “Hij [God] zei: “Omdat u dit gedaan hebt aan Mij en uw zoon, uw enige niet onthouden hebt, zal Ik u zeker zegenen en uw nageslacht zeer talrijk maken..

We gaan in deze preek niet in op het verhaal van Genesis 22 maar het is dus in die uitlegtraditie waarin ook Jakobus zijn plek heeft een belangrijk verhaal. En dan zegt Jakobus in vs. 23 daarmee is de Schrift vervuld die zegt: “En Abraham geloofde God”.
Nu dat is interessant want dat zijn woorden uit Gen. 15:6 en daar lezen we dat Abraham de Here geloofde op Zijn belofte van nageslacht en dat zijn geloof tot gerechtigheid wordt gerekend. Maar het interessante is dus dat Jakobus dat geloof van Abraham pas tot vervulling ziet komen in het offer van Izak. Waarmee hij inderdaad die belofte over nageslacht opnieuw hoort uitgesproken worden. Jakobus geeft zijn eigen interpretatie van Genesis 15:6. Een andere interpretatie dan Paulus ervan geeft in Romeinen 4. Zo gebruikt Jakobus de Schrift naar het past in zijn eigen betoog.

Abraham brengt dus zijn geloof tot vervulling in zijn offer van Izak. Dat offer van Izak moest erbij komen om zijn geloof tot een compleet geloof te maken. Tot een levend geloof. Tot een geloof dat niet dood is. Wat zegt het ons? Dat geloof dus ook actie vraagt. Dingen waartoe God ons roept. En nogmaals we gaan niet inzoomen op Genesis 22 dat doet Jakobus zelf ook niet, maar het kan *ook* van ons offers vragen. Het geloof kan ons comfort raken, omzien naar de ander betekent ook *geven* zeiden we.

Is Abraham niet *uit de werken* gerechtvaardigd? Die vraag hebben we nog liggen. Ik zei al Jakobus gebruikt Genesis 15:6 anders dan Paulus. Voor Paulus functioneert deze tekst als een bewijstekst dat de rechtvaardiging leeft uit het geloof. En niet uit de werken. Zoals we lezen in Rom. 3:28: "Wij komen dus tot de slotsom dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt zonder werken van de wet".
Ik denk dat we de spanning tussen Jakobus en Paulus niet te snel moet oplossen. Dat is wat je soms ziet dan wordt het geharmoniseerd, dan worden de verschillen links of rechtsom snel gladgetrokken.

Maar tegelijk is belangrijk om te bedenken dat Paulus en Jakobus een heel verschillende discussie voeren. Paulus heeft in Romeinen te maken met Jodenchristenen die alles willen ophangen aan hun Joodse identiteit. Het is de besnijdenis, het zijn de voedselwetten enz., het houden van de tora die bepalend zijn ook voor je behoud. Maar daar keert Paulus zich tegen. Want het houden van de tora daar red je het niet mee daarin schiet je tekort en de besnijdenis en voedselwetten enz. zijn zaken die scheiding brengen met niet Joodse christenen. Hij zoekt naar iets dat hen beiden verbindt. En dan komt hij uit bij het geloof van Abraham dat er al was *voordat* Abraham besneden was. En daarmee *voordat* Abraham als Jood gezien moet worden. Het geloof is waar het altijd om ging en niet de besnijdenis enz. En dat geloof is in de nieuwe tijd het geloof in Christus.

Bij Jakobus is er een andere discussie. Bij hem gaat het er niet om dat mensen zeggen dat hun Joodse status voldoende is maar om mensen die hun geloof als voldoende zien. En daar zegt Jakobus van zo is het niet. En in feite zie je dat ook bij Paulus. Ook bij Paulus zie je dat geloof om werken vraagt. Lees Romeinen 2. Denk aan 2 Kor. 5:10 en om nog een tekst te noemen Gal. 5:6 waar we deze woorden lezen die lijken op wat we bij Jakobus lezen: "In Christus Jezus heeft namelijk niet het besneden zijn enige kracht, en ook het niet het onbesneden zijn, maar het *geloof dat door de liefde werkzaam is*". Dat is precies wat ook Jakobus beoogt. Je geloof wordt zichtbaar in werken van liefde.

Gerechtvaardigd worden door geloof alleen. Bij Jakobus horen we dus een ander geluid dan bij Paulus in Romeinen 4. Nu lijkt het alsof Jakobus de uitzondering is. En zo dacht Luther ook. Maar in feite is eigenlijk Paulus de uitzondering. Want wat Jakobus zegt, vinden we ook bij zijn broer Jezus lees Mt. 7, we vinden het bij in de 1e Joh. brief, we vinden het in de Heb.brief maar we vinden we dus zelfs bij Paulus zelf.

Behouden worden door geloof alleen, het klinkt veel in preken in onze gemeente, in gemeenten als wij die staan in de traditie van de Reformatie. En "geloof" dan uitgelegd als een voor waar aannemen van wat Christus voor ons gedaan heeft en daarop vertrouwen.
Maar Jakobus zegt, dat is niet voldoende, het gaat niet alleen om geloven in waarheden. Het gaat er ook om *dat er je er uit leeft* en dat vormt een wezenlijk onderdeel van het geloof wil het een levend geloof zijn. Het gaat om een werkzaam geloof.

Ja in de discussie waar Luther mee te maken had ging het over verdienen van de zaligheid. Maar daar gaat het hier niet over in Jakobus. We hebben toch niet de indruk dat hij daarmee bezig is.

Het gaat hem om een levend geloof dat zichtbaar, merkbaar is. Om nog 1 voorbeeld te noemen en dan sluiten we af, is het tweede voorbeeld dat Jakobus noemt.
Dat is de figuur van Rachab. Die in de Joodse traditie geldt als een geloofsheldin. “En is Rachab de hoer niet op dezelfde manier uit werken gerechtvaardigd, toe zij de boden heeft ontvangen en langs een andere weg heeft laten weggaan?”

We gaan ook niet verder op dit verhaal in maar het punt is hier de gastvrijheid die Rachab heeft laten zien aan die verspieders. En dat is een mooie afsluiting, openen wij ons hart voor de ander die een beroep ons doet. De arme ander die Jakobus ons voor houdt. En dat openen van ons hart kan op verschillende manieren denk ik. Maar dat is de boodschap. Kan het geloof zonder werken? Kan het geloof zonder om te zien naar de ander in nood? Voor Jakobus niet. Het geloof in Jezus mag ons inspireren om ook met Jezus’ ogen te kijken en ook vanuit Jezus’ hart te denken en te *doen*.

Amen.